

دریاچه

اورمیه

بهرز خاماچی

دبیر جغرافیای دبیرستانهای تبریز

قسمت دوم

میدان جوق‌چای، شورچای، رودخانه پسلر، تاجبار به هم پیوسته به نام آجی‌چای (تلخ‌رود) به طرف تبریز جریان پیدا می‌کند.

سببترین شعبات آجی‌چای رودخانه پسلر و رودخانه تاجبار در محدوده شهرستان سراب هستند چون این رودخانه‌ها از کوههای برف‌رود منابع مهم پرآب تغذیه می‌شوند نسبت به سایر رودخانه‌های حوضه آجی‌چای، پرآب هستند.

رودخانه پسلر و تاجبار در ناحیه جنوبی سراب در دهکده‌های به نام اندرآب یا شاخه‌ای به نام اندرآب‌چای به هم پیوسته از کنار قصبه مهربان و روستای گلوانی می‌گذرد که در این منطقه به علت عبور رودخانه از زمینهای شور و قلیایی، آب آن شور و تلخ می‌شود و رشتهای که از ناحیه دوزدوزان و از معادن نمک گذشته به آب آجی‌چای می‌ریزد بر شوری و غلظت آن می‌افزاید. بین تبریز و روستای ونبار آجی‌چای از کوههای نمکی و زپیس مون بن علی (اینال زینال) می‌گذرد که بر شوری آن اضافه می‌گردد.

طول رودخانه ۱۶۰ کیلومتر است و به‌طور متوسط ۳۹۲ میلیون مترمکعب آب وارد جلگه تبریز می‌نماید. آبدمی لحظه‌ای آجی‌چای از ۵/۲ متر تا ۱۰۰ متر مکعب اندازه‌گیری شده است (۱۳۵۵).

در سال ۱۳۱۴ شمسی از طرف فرهنگستان ایران نام این رودخانه از آجی‌چای به تلخه رود تبدیل شد ولی در اصطلاح عامه، آجی‌چای نامیده می‌شود.

رودخانه آجی‌چای را به لحاظ عبور آن از کنار شهر سراب از مأخذ قدیم جغرافیا، سراو رود نوشته‌اند (حمدالله مستوفی، نزهة‌القلوب).

رودخانه اوجان که از ارتفاعات شمالی سهند سرچشمه می‌گیرد و از شهرک بستان‌آباد گذشته، در کنار روستای بخشایش به آجی‌چای می‌ریزد.

رودخانه سیدآباد که از کوه هرم داغ از جانب شمالی سهند سرچشمه گرفته پس از عبور از روستای سیدآباد به آجی‌چای وارد می‌شود.

رودخانه لبقوان که از جدار شمالی رشته سهند جریان یافته از روستای معروف لبقوان گذشته پس از آبیاری روستاهای چندی در کنار روستای بارنج وارد منطقه تبریز شده و با مهران رود یا میدان‌چایی در تبریز به هم می‌پیوندد و پس از عبور از داخل شهر تبریز به آجی‌چای می‌ریزد.

رودخانه زنجاب که از جدارهای جنوب غربی سلطان‌داغ و سهند غربی سرچشمه گرفته در دوازده کیلومتری غرب تبریز به آجی‌چای وارد می‌شود.

رودخانه گناب یا کوبورچایی از ارتفاعات سفک‌منبر و گومانان و قرقوزای از رشته کوههای قره‌داغ (ارساران) سرچشمه گرفته پس از طی مسافتی در نمک‌زار در شرق فرودگاه تبریز به آجی‌چای می‌ریزد.

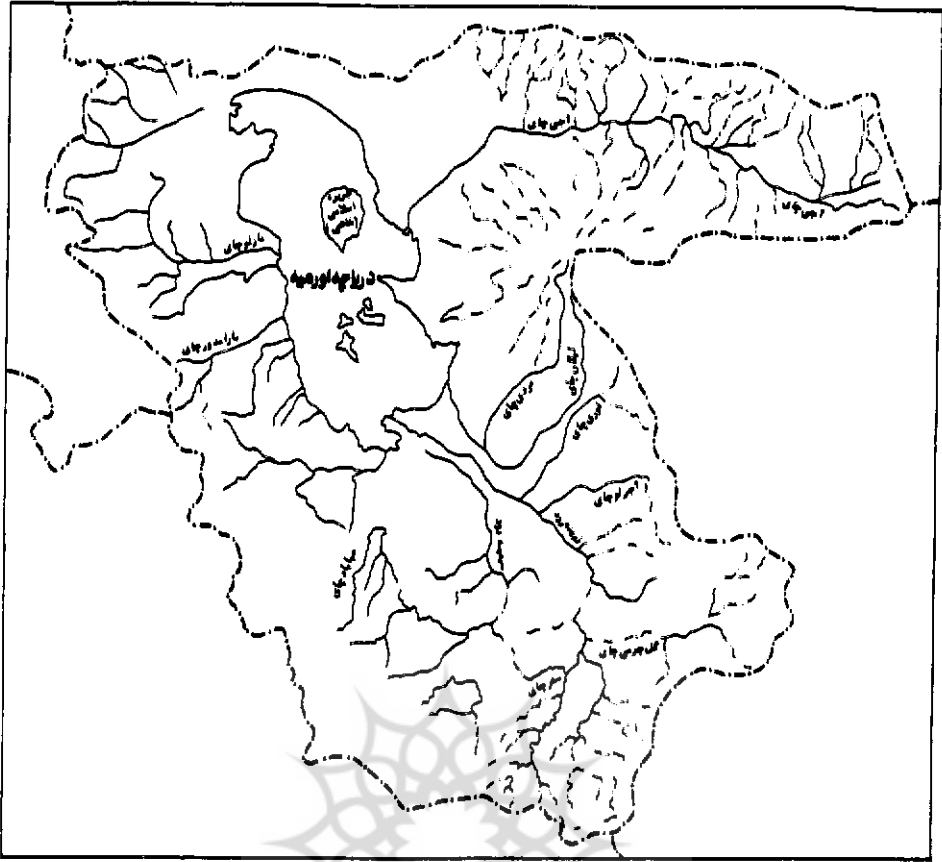
رودهای حوضه آبرگیر سهند که به دریاچه اورمیه وارد می‌شوند

ارتفاعات سهند که به طول تقریبی ۱۲۰ کیلومتر از ساحل دریاچه اورمیه تا شرق و غرب شهرستان هشترود کشیده شده با کوهها و قله‌های برف‌گیرش، یکی از مهم‌ترین آبرگیرهای آذربایجان و دریاچه اورمیه است. قسمتی از آبهای این کوهستان از طریق رودخانه معروف قزل‌اوزن به دریای مازندران وارد می‌شود و قسمتی از طریق دره‌های متعدد به دریاچه اورمیه می‌ریزند.

مهم‌ترین رودخانه‌های آبرگیر سهند در حوضه دریاچه اورمیه عبارتند از:

۱- اسکوچای (رودخانه اسکو)

رودخانه اسکو یا اسکوچای از جبهه شمالی سلطان‌داغی از رشته سهند سرچشمه گرفته کندوان‌چایی و آستاری‌چایی (منصرد) به آن پیوسته پس از عبور از شهرک اسکو و خسروشهر به طرف غرب حرکت می‌کند که به هنگام پراخی به آجی‌چای ریخته و به دریاچه اورمیه وارد می‌شود. در کنار این رودخانه روستاهای آباد و پرجمعیتی در بخش اسکو بنا شده‌اند.

۲- توفارقان جای (رودخانه دهخوارقان)

رودخانه دهخوارقان از دیواره غربی کوه سهند از کوهپای کبیر و مجاریش سرچشمه گرفته، در جهت مغرب جریان پیدا می‌کند و پس از عبور از شهر آذرشهر و گوگان به دریاچه اورمیه می‌ریزد. طول این رودخانه ۵۶ کیلومتر است.

۳- صوفی جای (صافی رود)

صوفی جای یا صافی رود از دامنه‌های جنوب غربی سهند از ارتفاع ۳۴۰۰ متری و از برف سنگین کوهستان سهند سرچشمه می‌گیرد. این رودخانه برآب با جریان شمالی - جنوبی وارد اراضی شهرستان مرافه شده و از داخل شهر مرافه می‌گذرد. پس از مشروب کردن اراضی وبغات محدوده شهرستان مرافه و بناب به دریاچه اورمیه وارد می‌شود. مساحت حوضه آبریز صوفی جای ۱۸۰۸ کیلومتر مربع است.

۴- موردی جای (مردی رود)

موردی جای به طول تقریبی ۱۰۰ کیلومتر از دامنه‌های جنوبی سهند در دره‌های کوهستانی جریان یافته به طرف جنوب حرکت می‌کند. پس از طی مسافتی به سوی ملک‌کندی (ملکان) جریان گرفته و با شاخه از زینرود پیوسته منطقه ملکان را مشروب می‌سازد و به هنگام برآبی و سیلابی به دریاچه اورمیه می‌ریزد.

رودهای حوضه کردستان

۱- زینه رود (جفاتو) - زینه رود از دامنه شرقی کوهپای چهل چشمه کردستان سرچشمه می‌گیرد و از دره‌های عمیق پر پیچ و خم برای خود بستری جفر نموده و به مسیر خود ادامه می‌دهد. در ابتدای جریان به نام رود غورغوره از کوه حاجی سیدهلوکوه سرازیر است و پس از طی مسافتی جاده سبز به سنندج را قطع کرده و به جریان خود ادامه داده و از آبادی نوبته گذشته و از اینجا به نام جفاتو یا

زیرین رود خوانده می‌شود. در جنوب شهر سقز، رودخانه چم سقز را که با شعبات زیادی از کوه‌های جنوب غربی سقز جاری است به خود پیوسته و پیش رفته در سر راه خود رودخانه ساروق به آن ملحق می‌شود سپس رودخانه قوسی زده به طرف شمال غربی متوجه می‌شود و از آبادیهای ساری قمیش - محمودآباد می‌گذرد و در این حدود رودخانه قروه به آن پیوسته و آب آن زیادتر می‌شود و با مشروب ساختن اراضی مسیر خود با تشکیل بچ و خصبای مسیر خود را هبوط نموده از شاهین دژ گذشته و در سر راه خود از کنار آبادیهای داش گن، احمدآباد و حسین آباد می‌گذرد و شاخه‌های چندی مانند رود آجرلو، (قوری‌چای) به آن ریخته و به جریان خود ادامه داده و از کنار نصیرکندی می‌گذرد و پس از طی مسافتی رودخانه لیلان که از کوهستان سپند جاری است به آن ملحق شده و رودخانه ساری سو (آب زرد) را نیز در خود جذب و از مظفرآباد و آبادیهای سر راه خود گذشته و در جنوب دریاچه اورمیه با تشکیل دلتای باتلاقی بسیار وسیعی وارد دریاچه می‌شود.

رودخانه زیرین رود مانند اکثر رودخانه‌های ایران در دو ماه اسفند و فروردین بر اثر آب شدن برف‌های کوهستانها و بارانهای فصلی، سیلابی برآب شده اغلب در مواقع طغیان سبب خسارات عمده می‌گردد.

مساحت حوضه آبریز زیرین رود در محل یخین‌آباد در حدود ۶۷۸۰ کیلومتر مربع است و مقدار متوسط آب سالانه در این محل بالغ بر ۱/۲۸۱ میلیون مترمکعب می‌باشد. دهش آب آن خیلی متغیر است و بدین جهت چنانکه اشاره شد موجب سیلابها و خسارات زیاد در اطراف میاندوآب می‌گردد. برابر اندازه‌گیری‌های موسسه عمران منطقه‌ای، اغلب در تابستان، دبی آب زیرین رود کمتر از یک مترمکعب در ثانیه شده و در مواقع سیلابی به بیش از ۹۰۰ مترمکعب در ثانیه نیز رسیده است. حد متوسط دهش آن در یخین‌آباد ۳۲ و در نوروزلو ۷۳ مترمکعب در ثانیه اندازه‌گیری شده است.

طول رودخانه در حدود ۲۴۰ کیلومتر است. آب این رودخانه مهم اراضی بسیار قابل توجهی از شهرستان میاندوآب را مشروب می‌سازد. سد معروف و مهم زیرین رود بر روی آن در فاصله ۸۵ کیلومتری جنوب شرقی میاندوآب و سد فرعی نوروزلو در ۱۵ کیلومتری میاندوآب ساخته شده است.

۲- سیمینرود (ناتاق) - سیمینرود که سابقاً "ناتاقو یا تفتو" هم گفته‌اند از کوه‌های سقز و بانه سرچشمه گرفته، شعبات زیادی از توجران (ترجان) و اسکی بغداد و کهریز ایوبی دریافت کرده و از غرب بوکان گذشته، در سر راه خود شاخه‌های چندی از رودهای کوچک به آن می‌پیوندد و در موازات زیرین رود حرکت کرده وارد جلگه میاندوآب می‌شود. آب سیمینرود کمتر از آب زیرین رود است.

طول این رودخانه ۲۰۰ کیلومتر بوده مساحت حوضه آبریز آن در محل واشند ۲۰۹۰ کیلومتر مربع و مقدار متوسط آب سالانه آن

معدل ۶۴۰ مترمکعب است و آبدهی آن ۹/۶۲ لیتر در ثانیه می‌باشد. رودخانه سیمینرود از جنوب میاندوآب گذشته، اراضی فراوانی را در محدوده شهرستان میاندوآب مشروب می‌سازد.

۳- رودخانه مهاباد - رودخانه مهاباد یا به اصطلاح محلی (چومی سا بلاغی) از ارتفاعات زاگرس در کردستان مگری در دو شاخه به نام‌های ده بگر که شاخه اصلی این رودخانه می‌باشد و کورخ یا فرخ سرچشمه گرفته و از جنوب به شمال جاری شده، در یک کیلومتری مهاباد شاخه دوم که به نام بیطاس معروف است با هم تلاقی نموده رودخانه مهاباد را تشکیل می‌دهند. این رودخانه منبع اصلی آبیاری دشت مهاباد بوده، پس از مشروب ساختن اراضی مسیر خود از کنار شهر مهاباد (سواجیلان مگری سابق) گذشته، قوسی زده به طرف غرب می‌پیوندد و پس از طی مسافتی خود را به دریاچه می‌رساند.

حوضه این رودخانه در قسمت غرب، توسط خط الرأس کوه‌های زاگرس از حوضه رودخانه زاب کوچک و توسط دنباور داغ از حوضه آبریز رودخانه گدار یا گدارچای و به وسیله ارتفاعات سرتان داغ از حوضه آبریز سیمینرود جدا می‌گردد.

مرتفع‌ترین نقطه حوضه آبریز این رودخانه به ارتفاع ۲۹۰۰ متر بوده، مقدار متوسط آب سالانه این رودخانه قریب ۳۳۳ میلیون مترمکعب در سال می‌باشد.

طول این رودخانه از سرچشمه تا نصب ۹۰ کیلومتر است، مساحت حوضه آبریز رودخانه مهاباد تا محل سد مهاباد ۸۰۶ کیلومتر مربع و تا پل سرخ ۸۴۲ کیلومتر مربع می‌باشد.

دهش متوسط سالانه این رودخانه بر اساس آمارهای تهیه شده از طرف وزارت آب و برق ۱۰/۴۵ مترمکعب در ثانیه می‌باشد.

از شعبات مهم آن، لاوین، بادین، جابوسی، تاسیان، آواجیر، جلابان، سردشت، بوکان رود، چشمه حوضی هستند. بر روی رودخانه مهاباد سدی احداث شده که می‌تواند ۲۳۰ میلیون مترمکعب آب را ذخیره سازد و ۲۴/۵ میلیون کیلووات برق مورد مصرف شهرستان مهاباد و اورمیه را تأمین نماید.

۴- گدارچای یا قادر رود - رودخانه گدارچای یا قادر رود از ارتفاعات سرحدی گریه داغ سرچشمه گرفته و از سه شعبه اصلی گدارچای و جم سلطان و اشویه تشکیل یافته، پس از طی مسافتی به سوی مشرق متوجه شده، از قصبه ظلم آباد و آق‌طوبله گذشته، در ناحیه برده زرد جاده مهاباد به اورمیه را قطع می‌کند و در جنوب شرقی بندر حیدرآباد وارد دریاچه اورمیه می‌شود. طول این رودخانه در حدود ۹۰ کیلومتر و مساحت حوضه آبریز آن در محل در بندنقده در حدود ۸۷۵ کیلومتر است. آب متوسط سالانه جاری شده قریب ۲۰۰ میلیون مترمکعب در پل بهراطلو آمارگیری شده است.

۱- باراندوز چای (رودخانه باراندوز) - رودخانه باراندوز از دورشته ارتفاعات سرحدی ایران و ترکیه و ایران و عراق به نامهای جمال‌الدین و ارتفاعات ککوداغ و الوق سرچشمه می‌گیرد و در بستر ممیزی با شیب تند حرکت کرده، پس از دریافت شاخه‌هایی چند و طی مسافتی وارد جلگه شده دشت بیل را آبیاری می‌کند و سپس از آبادی زیوه گذشته به قصبه هفتوان باراندوز می‌رسد و از این ناحیه به بعد به نام باراندوز چای نامیده می‌شود. رودخانه باراندوز پس از طی مسافتی و مشروب کردن آراضی متعدد روستایی در منطقه داروغه شعبه کوچکی از دره قاسملو به آن پیوسته و رودخانه به طرف دریا متوجه می‌شود و پس از طی مسافتی در چندین شاخه که شعبه اصلی آن بابا رود است به دریاچه اورمیه می‌ریزد.

رودخانه باراندوز زمینهای زراعتی ۱۰۴ روستا و آبادی را مشروب ساخته و مازاد آب در قسمت سفلی به مصرف کشت برنج می‌رسد.

مساحت حوضه آبریز این رودخانه در سامتلو در حدود ۶۶۶ کیلومتر مربع و در بابا رود ۱۰۱۲ کیلومتر مربع است. مقدار متوسط سالانه آب آن ۱۶۵ میلیون مترمکعب در سامتلو و در بابا رود ۱۴۳/۳ میلیون مترمکعب است.

۲- شهرچای (برده، بکشلوجای) اورمیه رود - شهر چای یا اورمیه رود یا برده رود که به زبان کردی بکشلوجای (سنگ سرخ) نیز نامیده می‌شود از کوه گان کیوتربه ارتفاع ۳۲۲۱ متر از کوه‌های کردستان سرچشمه می‌گیرد و رشته‌ای از کوه‌های سرحدی ترکیه نیز به آن اضافه شده، پس از حفر دره‌ای برای خود در ارتفاعات مزبور وارد بردسیر شده و از آن گذشته، پس از دریافت رگه‌هایی چند در طول مسیر خود و مشروب ساختن اراضی مسیر خود به قریه بند نزدیکی شهر اورمیه می‌رسد، در اینجا قسمتی از آن برای تأمین آب مشروب شهرستان اورمیه منسحب شده مابقی پس از آبیاری باغات و زمینهای زراعتی از نزدیک شهر اورمیه می‌گذرد و به همین مناسبت شهر چای نامیده شده است و سپس در جنوب محلی به نام دامغه حصار وارد دریاچه اورمیه می‌گردد.

مساحت حوضه آبریز رودخانه شهر چای در محل بند ۳۹۶ کیلومتر مربع و مقدار متوسط آب سالانه این رودخانه در محل بند پس از انشعاب آب آغامیدنی به ۱۶۸ میلیون مترمکعب می‌رسد.

از آب رودخانه شهرچای در طول مسیر خود در حدود ۹۱۱ روستا و آبادی استفاده می‌کنند. مسیر رودخانه شهرچایی در محل معروف بند یکی از گردشگاههای مردم اورمیه است.

۳- نازلی چای (نازلو رود) - نازلی چای از آبهای خط الرأس ارتفاعات مرزی ایران و ترکیه سرچشمه می‌گیرد. سرچشمه مهم این رودخانه، سروچای (Serov çay) می‌باشد و خود این رودخانه

نیز از دو شعبه سرو و برادوست از ترکیه سرچشمه می‌گیرند. در طول راه رودخانه مارمشو که آنهم از خاک ترکیه جریان دارد خود را به نازلوجای می‌رساند پس از طی مسافتی نام رودخانه مارمشو به آذرین رود تبدیل می‌شود. در طول راه شاخه‌های دیگری به نام نازلوجای به آن ضمیمه شده و به نام نازلی چای خوانده می‌شود. قسمتی از آب رودخانه به مصرف آبیاری باغات و تاکستانها و مزارع توتون، چغندر، قند و فلات و حبوبات دهستان نازلو می‌رسد. نازلی چای مسیر جاده تبریز به اورمیه را قطع کرده مازاد آب آن تشکیل دلتایی را داده در دو شاخه وارد دریاچه اورمیه می‌گردد.

۴- زولا چای (رودخانه زولا) - رودخانه زولا از ارتفاعات معروف به ساری‌داش سرچشمه گرفته در یک بستر عرضی ۱۲۰ متری حرکت می‌کند. پس از طی مسافتی رودخانه دیرعلی سو که آن هم از کوه‌های مرزی هراولیل سرچشمه می‌گیرد و رود زین دره که از ارتفاعات چپک سرچشمه می‌گیرند به هم پیوسته، جلگه سلساس را آبیاری می‌کنند. آب این رودخانه در فصول بارانی و سیلابی به دریاچه اورمیه می‌ریزد.

استفاده از آبهای شور رودخانه‌ها و شیرین کردن آبهای رودخانه‌های شوری که به دریاچه اورمیه وارد می‌شوند

یکی از علل شوری آب دریاچه اورمیه جریان آبهای شور رودخانه‌هایی است که به آن وارد می‌شوند و بزرگترین و پرآب‌ترین این رودخانه‌ها، رودخانه آجی‌چای یا تلخه رود است که از شمال تبریز به سوی دریاچه در جریان است. در حوضه آبریز آجی‌چای در غرب آن اراضی بسیار وسیعی، به طور کلی شوره‌زار و باطلاتی بوده و باره چندانی از نظر تولیدات کشاورزی ندارد.

در اراضی محدوده روستاهای حاشیه دریاچه اورمیه مخصوصاً در شرق آن، استفاده مستقیم از آب شور رودخانه‌ها به تدریج موجب کاهش محصول و شور شدن خاک و از حیزانتفاع افتادن آن می‌شود. اما تجربه و علم به ما آموخته است که برای کنترل شوری و با کاهش تأثیر املاح بر روی گیاه و خاک باید یکسری اقدامات انجام داد و تکنیک‌هایی را به موقع به کار برد تا بتوان از آب شور هم به عنوان آب آبیاری در کشاورزی استفاده کرد و هم به این وسیله زمینهای شور قابل کشت و زرع را مورد استفاده قرار داد و به این طریق بر سطح کشت و درآمد کشاورزی مملکت افزود.

از جمله اقدامات و تکنیک‌هایی که به هنگام استفاده از آب شور می‌تواند مفید واقع شود به‌خصوص در زمینه کاهش یا کنترل شوری و نیز بهبود بخشیدن به غوامس فیزیکی خاک (به‌ویژه افزایش قابلیت نفوذ آب در آن) عبارتند از:

- ۱- تسطیح زمین و زهکشی صحیح و مرتب آن.
- ۲- زدن شخم عمیق.

۲- آبیاری طولانی زمین قبل از کشت .

۳- انتخاب گیاه مناسب برای آبهای شور .

اگر تمام اقداماتی را که برای استفاده از آبهای شور لازم است انجام گیرد ولی زهکشی در زمین به عمل نیاید یا شبکه زهکشی کامل و متناسب با وضعیت زمین و دیگر شرایط طبیعی نباشد ، هیچ نتیجه‌ای از آن همه اقدامات و به کار بردن تکنیک‌ها به دست نخواهد آمد . زیرا نبودن زهکشی خوب در شرایطی که رزه آب زمین خوب بیرون کشیده نشود سطح آب زیرزمینی (رزه آب) خیلی بالا خواهد آمد که در نتیجه تبخیر زیاد آب ، مجتمع املاح در قسمت‌های سطحی زمین زیادتر خواهد شد و به علاوه وجود آب زیاد در زمین با خیس بودن آن مانع از شستشوی املاح توسط آب آبیاری می‌شود .

عملیات زهکشی هم زمین را خشک می‌کند و به این طریق آب شور را از زمین خارج می‌کند و هم با خشک شدن زمین امکان شخم زدن و کارکردن تراکتور و دیگر ماشین‌آلات کشاورزی و یا حتی حیوانات کاری و غیره در آن فراهم می‌شود .

قسمت عمده اراضی شرقی دریاچه اورمیه در ساحل جزیره اسلامی منطقه بسیار هموار و پستی بوده که شیبات متعدد رودخانه آبی‌های به هنگام برآبی و سیلابی ، سراسر منطقه را پوشانیده و تبدیل به اراضی شورزار و باطلایی می‌سازد و این اراضی بسیار وسیع که تاکنون عملیات زهکشی در روی آن انجام نگرفته بلا استفاده می‌ماند .

اگر برنامه زهکشی در مناطق شرق و شمال دریاچه اورمیه انجام گیرد ، از یک طرف امکان شستشوی املاح را در خاک به وسیله آبیاری با آبهای اضافی که به زمین داده می‌شود فراهم می‌کند و از طرف دیگر زهکشی با کشیدن آب زمین و باز شدن راه برای خروج آب از زمین شستشوی املاح از طریق آبیاری در زمین امکان پذیر می‌سازد و علاوه بر اینها زهکشی مانع از دوباره شور شدن یا گویر شدن خاک می‌گردد . بنابراین احداث شبکه زهکشی صحیح و کامل در زمینهای شور ساحل دریاچه که با آب شور و قلیایی آبیاری می‌شود برای کنترل شوری و حتی کم کردن میزان شوری (اصلاح خاک) کاملاً ضروری است . از روشهای قابل توجه در شستشوی املاح زمین روش شخم زدن است که به وسیله آن قابلیت نفوذ هوا و آب را در زمین زیاد می‌کند و شستشوی املاح به وسیله آب آبیاری بهتر و کامل تر صورت می‌گیرد .

انتخاب گیاه مناسب یکی دیگر از روشهایی است که در مورد اراضی سواحل دریاچه اورمیه می‌توان به کار بست . زمینهای بسیار وسیع و مسطح و قابل توجهی که در سواحل دریاچه اورمیه واقع شده‌اند بسیار مناسب بوده برای کشت گیاهانی که مقاوم به شوری می‌باشند و با این روش می‌توان محصول رضایت بخشی از زمینهای یاد شده برداشت کرد چه بسا دیده می‌شود که کشاورزان بدون توجه به حساسیت یا مقاومت متفاوت گیاهان ، از روی عادت و یا سنت ، اغلب گیاهانی را در خاکهای شور و یا به هنگام استفاده از آبهای شور

می‌کارند که تحت تأثیر نمک ، قادر به دادن محصول رضایت بخشی نیستند مانند گندم یا گوجه‌فرنگی و امثال اینها و نتیجه این می‌شود که زحمات زیادی می‌کنند ، وقت زیادی تلف می‌کنند و سرمایه بیشتری مصرف می‌نمایند ولی سرانجام محصول قابل توجهی برداشت نمی‌کنند . در روستاهای مابان ، الوار ، اراضی جنوبی بخش شبستر و شرفخانه ، در روستاهای شرقی جزیره اسلامی در سرای ، خورخوره ، علی‌آباد ، سرین دیزج و غیره ، به هنگام برآبی رودخانه آبی‌های که میزان شوری این رودخانه به حداقل می‌رسد روستائیان اقدام به کشت گندم و جو کرده و تا حدودی محصول بهتری برداشت می‌کنند و اراضی خود را با آب فراوان آبی‌های در فصل بهار آبیاری و سیراب می‌سازند .

به طور کلی اکثر اراضی ساحل شرقی دریاچه اورمیه در مسیر شیبات آبی‌های شورزار و نمک‌زار بوده پوشش گیاهی آن اکثراً اسپتی است و گیاهان نمک‌دوست (سالسولا) سراسر منطقه را پوشانیده است و در حداقل امکانات به تعلیف دامهای روستائیان می‌رسد و پس از کم شدن جریان آب رودخانه مزبور ، تمام زمینها به علت گرمای تابستان و تبخیر سطحی شدید به شورزار تبدیل می‌شود .

در صورت زهکشی و شخم اراضی مزبور و اجرای برنامه‌های اصولی و روشهای نوین کشاورزی می‌توان سراسر اراضی شرقی ساحل دریاچه اورمیه را به جالب‌ترین منطقه کشت علوفه‌ای که به آب شور مقاومت دارد تبدیل نمود . به عنوان مثال یونجه از آن گیاهانی است که برای استفاده از آب شور و کاشتن زمینهای شور قابل کشت و زرع بسیار مناسب است زیرا از یک طرف با فرا گرفتن تمام سطح زمین مانع از تبخیر زیاد آب و در نتیجه تجمع نمک در سطح زمین می‌شود و از طرف دیگر با رواندن ریشه در لایه‌های خاک و تا عمق قابل توجهی از آن ، هم خاک را از لحاظ فیزیکی ، شیمیایی و حیاتی آباد می‌کند و هم با گرفتن آب زیاد از زمین و جلوگیری از تبخیر به رشد گیاه (افزایش محصول و مقاومت از شور شدن خاک) کمک می‌نماید .

نظیر برای آنکه در طول سال چندین چین از یونجه برداشت می‌شود به این طریق نیز مقدار قابل توجهی املاح موجود در خاک و یا وارد شده توسط آب آبیاری شور از زمین خارج می‌گردد . بنابراین ، گیاه یونجه بهترین گیاه برای خاکهای شور و آبهای شور سواحل دریاچه اورمیه است و چنانچه به صورت مکانیزه زراعت شود برای کشاورزان منطقه‌ای برده کم زحمت‌ترین محصول بوده و امکانات احداث مجتمع‌های دامپروری و گوسفندداری به وجود خواهد آمد .

نیمه از اراضی یاد شده در شمال شرقی دریاچه اورمیه که زیر کشت گندم و جو بوده و از آب فراوان آبی‌های به هنگام بهار استفاده به عمل می‌آید در بلخه نقاط آن بارده محصول غلات چندان مناسب نمی‌باشد ولی شرایط اقلیمی حاشیه دریاچه ، جنس خاک ، استفاده از آب ذخیره شده یا آبهای زیرزمینی امکان کشت و بهره‌برداری از گیاهانی نظیر یونجه ، خربزه ، چغندر ، جو و امثال اینها که به شوری

